

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Кафедра лісового та садово-паркового господарства

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації
проф. *Гаврилюк С. В.

Протокол № 2 від 17.10. 2018 р.

ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни

МЕЛІОРАЦІЯ ЛАНДШАФТІВ

підготовки бакалавра

спеціальності: 205 «Лісове господарство»

освітньої програми (спеціалізації): «Лісове господарство»

Програма навчальної дисципліни «Меліорація ландшафтів» підготовки бакалавра галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство» спеціальностей 205 «Лісове господарство».

Розробник: Шевчук М.Й., професор кафедри лісового та садово-паркового господарства, доктор сільськогосподарських наук, професор.

Рецензент: Теплюк В.С., доцент кафедри зоології, кандидат біологічних наук, доцент.

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні

кафедри лісового та садово-паркового господарства

протокол № 1 від 03 . 09 . 2018 р.

Завідувач кафедри: (доц. Кичиліук О. В.)

Програма навчальної дисципліни

схвалена науково-методичною комісією біологічного факультету

протокол № 1 від 12 . 09 . 2018 р.

Голова науково-методичної

комісії факультету

 (доц. Шварц Л. О.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

© Шевчук М.Й., 2018

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	20 Аграрні науки та продовольство 205 Лісове господарство Бакалавр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 90/3		Рік навчання 2
		Семестр 3-ій
		Лекції 6 год.
		Практичні (семінарські) 6 год.
		Лабораторні __ год.
ІНДЗ: немає		Індивідуальні _____ год.
		Самостійна робота 66 год.
		Консультації 12 год.
		Форми контролю: залік

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Мета викладання навчальної дисципліни «Ландшафтна меліорація» значною мірою встановлюються специфікою отримання знань теоретичних основ і практичних методів для вивчення, оцінювання і покращення ландшафтів, в першу чергу – зрошуваних та осушуваних. Студент повинен вміти вивчати і прогнозувати стан ландшафту, вплив на нього антропогенної діяльності, визначати еколого-економічну ефективність використання ландшафту і ландшафтно-меліоративних заходів, розробляти проекти меліорації ландшафту і в першу чергу – еколого-меліоративні технології.

Основними завданнями вивчення дисципліни полягає в інтеграції і узагальненні знань та навичок з попередніх, класичних базових дисциплін меліоративного профілю та у можливості постійно накопичувати, і адаптувати, генерувати і розвивати нові знання, бази даних та технології на основі конкретних ландшафтів, використовуючи можливості сучасних ГІС – технологій

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

Студенти повинні розвивати здатність розуміння та формування екологічного мислення і свідомості, ставлення до природи як унікальної цінності, що забезпечує умови проживання людства, особисту відповідальність за стан довкілля на місцевому регіональному, національному і глобальному рівнях..

Таким чином, до кінця навчання студенти можуть бути здатними виконувати наступні компетенції:

- ідентифікувати меліоровані ландшафти і визначити їх ієрархічний рівень;
- обґрунтувати способи і види меліорацій при рекультивації ландшафтів;

– проводити оцінку впливу на природне середовище меліорацій ландшафтів.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Теоретичні основи ландшафтних меліорацій

Концепція ландшафтних меліорацій. Принципи і термінологія ландшафтних меліорацій. Історичний аспект розвитку ландшафтних меліорацій. Принципи оцінки ефективності ландшафтних меліорацій

Тема 2. Основні ландшафти України

Характеристика степових ландшафтів України. Вплив гідромеліоративних систем на стан ландшафтів України. Каховська зрошувальна система. Краснознам'янська зрошувальна система. Дунай-Дністровська зрошувальна система. Приазовська зрошувальна система

Тема 3. Методологія і методи ландшафтно-меліоративних досліджень

Методологія ландшафтно-меліоративних досліджень. Об'єкт, предмет, мета і задачі досліджень. Умови формування меліоративного режиму на зрошуваних ландшафтах України. Види і властивості систем. Застосування системного аналізу в ландшафтних меліораціях

Тема 4. Принципи системних досліджень. Властивості систем.

Стійкість ландшафту. Невизначеність. Мультиплікативність. Спадковість

Таблиця 2.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Лаб.	Сам. роб.	Конс.
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Теоретичні основи ландшафтних меліорацій	21	2		17	2
Тема 2. Основні ландшафти України	24	2	2	16	4
Тема 3. Методологія і методи ландшафтно-меліоративних досліджень	26	2	2	18	4
Тема 4. Принципи системних досліджень	19		2	15	2
Усього годин	90	6	6	66	12

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

№ з/п	Тема
1.	Основні терміни та визначення.
2.	Детальна характеристика ґрунтових та гідрогеологічних умов ландшафтів
3.	Детальна характеристика видів зрошення
4.	Особливості формування якості поливної води зрошувальної системи
5.	Обґрунтування першочергових меліоративних заходів
6.	Короткий екскурс в історію розвитку системного аналізу та його практичного застосування
7.	Вимоги до зрошувальної води з урахуванням солестійкості сільськогосподарських культур
8.	Оцінка токсичності для рослин окремих іонів у зрошувальній воді.
9.	Оцінка якості води в зв'язку зі зміною водопроникності ґрунтів
10.	Оцінка якості зрошувальної води за вмістом мікроелементів та важких металів
11.	Прогнозування та профілактика вторинного засолення і осолонцювання ґрунтів

6. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Таблиця 3

Поточний контроль (мах = 40 балів)				Модульний контроль (мах = 60 б.)	Загальна кількість балів
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	60	100
10	10	10	10		

Критерії оцінювання

Усні відповіді оцінюються за такими критеріями:

0,5 бала – відповідь поверхнева на основі прочитаної лекції; відповідь хаотична, фрагментарна; відтворення заученого матеріалу без усвідомлення його суті; розуміння і розкриття лише окремих позицій.

1 бал – відповідь послідовна, недостатньо структурована; роз'яснення переважної кількості позицій (без виділення основних позицій); використання тексту лекції та одного підручника.

1,5 бала – відповідь логічна, чітка, структурована; глибоке розуміння матеріалу, яке включає узагальнені, систематизовані позиції; побудована на основі матеріалу лекції та кількох підручників.

2 бали – відповідь чітка, структурована, логічна; включає узагальнені, систематизовані позиції; побудована на основі матеріалу лекції та кількох підручників; аргументоване посилання на додаткові наукові джерела, спеціальну літературу, власні наукові доробки; наведення власних прикладів; порівняльний аналіз.

Практичні навички (виконання лабораторної роботи) оцінюються за результатами виконання лабораторних робіт. Максимальна кількість балів за виконання роботи – *8 балів*. Лабораторна робота може бути оцінена на максимальну кількість балів, якщо студент виконав всі завдання, оформив роботу, зробив висновки.

Проміжний контроль (модульна контрольна робота) проводиться письмово. Модульний зріз передбачає розв'язання тестових завдань та письмових питань відкритого типу, які складаються на основі лекційного курсу, лабораторних робіт і питань, які виносяться на самостійне опрацювання. Правильне розв'язання тестового завдання оцінюється в *5 балів*. Правильна відповідь на теоретичне питання або правильний розв'язок задачі оцінюється у *10 балів*. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за контрольну роботу – *60 балів*.

Підсумковий контроль – залік. Оцінювання знань студентів здійснюється за результатами поточного й модульного контролю. При цьому завдання із цих видів контролю оцінюються в діапазоні від 0 до 100 балів включно. У випадку незадовільної підсумкової оцінки, або за бажання підвищити рейтинг, студент складає іспит у комбінованій формі. При цьому на іспит виносяться *60 балів*, а бали, набрані за результатами контрольних робіт, анулюються. Для отримання оцінки потрібно набрати певну кількість балів згідно шкали оцінювання.

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Добровольський В.В. Основи теорії екологічних систем: Навч. посіб. / В.В. Добровольський. — К.: Професіонал, 2005. — 272 с.
Закон України від 14.01.2000 № 1389-XIV „Про меліорацію земель”.
2. Адаменко О.М., Періжок Й.І., Пилипчук О.Я., Коденко Я.В., Консевич Л.М. Основи екології .: Підручник для вищих навч. закл. - Івано-Франківськ / Адаменко О.М., Періжок Й. — І: Полум'я, 2006. — 249 с.
3. Білявський Г.О., Бутченко О. Основи екології: теорія і практикум: Навч. Посібник / Білявський Г.О., Бутченко О. — К.:Либідь, 2009. — 368 с.
4. Джигирей В.С., Сторожук В.М., Яцюк Р.А. Основи екології та охорона навколишнього природного середовища. Екологія та охорона природи: Підручник. - 3.вид., доп. / Джигирей В.С., Сторожук В.М., Яцюк Р.А. — Л.: Афіша, 2004. — 272 с.
5. Добровольський В.В. Основи теорії екологічних систем: Навч. посіб. / В.В. Добровольський. — К.: Професіонал, 2005. — 272 с.
6. Запольський А.К., Салюк А.І. Основи екології: Підручник / Запольський А.К., Салюк А.І.— Вища школа, 2003. — 358 с.
7. Проект. Стратегічний план розвитку Херсонської області. — Херсон, 2006. — 36 с.
8. Пояснювальна записка. Стратегія економічного та соціального розвитку Херсонської області до 2015 року. Управління процесами розвитку регіону. Основні напрямки. — Херсон, 2006. — 353 с.
9. Ситник К., Багнюк В. Біосфера і клімат: минуле, сьогодення, майбутнє / Ситник К., Багнюк В. — Вісн. НАН України, 2006. — № 9. — 3-20с.
10. Адаменко Т. Кліматичні умови України та можливі наслідки потепління клімату / Адаменко Т. — Агроном, 2007. — № 1. — 8-9с.

11. Пісков І.В. Землеробство в умовах недостатнього зволоження Наукові і практичні висновки / Пісков І.В. — К.: Аграрна наука, 2000. — 26-38с.
12. Пісков І.В. Деякі питання захисту земель від водної та вітрової ерозії, інших видів деградації земель Херсонської області .Таврійський наук. збірн. / Пісков І.В. — Херсон, 2004. — Вип. 31. — 86с.
13. Буравльов Є.П., Копаниця О.Б. Моніторинг сучасного водокористування. Екологія і ресурси / Буравльов Є.П., Копаниця О.Б — К.: Ін-т проблем нац. безпеки, 2006. — Вип. 13. — . 93с.
14. Парчук Г., Мовчан Я. Європейська мережа та досвід формування національних екомереж у країнах Європи Розбудова екомережі України / Парчук Г., Мовчан Я — К.: Програма розвитку ООН (UNDP), 1999. — 2-6с.
15. Голубець М.А., Марискевич О.Г., Крок Б.О., Козловський М.П. та ін. Екологічний потенціал наземних екосистем / Голубець М.А., Марискевич О.Г., Крок Б.О., Козловський М.П. — Львів: Поллісся, 2002. — 180 с.
16. Поліщук В.В., Багнюк В.М. Біогеографічне районування України Розбудова екомережі України / Поліщук В.В., Багнюк В.М. — К.: Програма розвитку ООН (UNDP), 1999. — 37-42с.
17. Ткаченко В.С. Степи України: сучасне і майбутнє . Збереження степів України/ Ткаченко В.С. — Київ: Академперіодика, 2002. — 15-25с.
18. Ситник К., Багнюк В. Нове століття сформує новий екологічний світогляд? / Ситник К., Багнюк В. — Вісн.: НАН України. — 2001. — № 7. — 27- 36с.
19. Багнюк В., Яковлев Є., Цивінський Г. Хворі ґрунти хлібом не нагодують. Що може дати Україні «Комплексна програма розвитку меліорації земель»? Надзвич. ситуація/. Багнюк В., Яковлев Є., Цивінський Г. — Київ: Академперіодика , 2002. — № 5. —43-47с.
20. Багнюк В., Мовчан Я., Цивінський Г. Водно- меліоративні реалії України / Багнюк В., Мовчан Я., Цивінський Г. — Вісн. : НАН України, 2002. — № 12. — 33-41с.

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ТА ОРІЄНТОВНИХ ЗАДАЧ ДО ЗАЛІКУ

1. Що Ви розумієте під терміном система?
2. Що являють собою системний аналіз і системний підхід?
3. На вивченні яких дисциплін базуються знання ландшафтних меліорацій?
4. Дати визначення зрошувальній системі, дренажній, меліоративній, гідромеліоративній та ландшафтно-меліоративній системам?
5. З якою метою гідромеліоративну систему доцільно розглядати з точки зору системного аналізу?
6. Які природно-кліматичні і господарські фактори слід враховувати при проектуванні гідромеліоративної системи?
7. Що розуміється під оптимізацією гідромеліоративної системи?
8. Зробіть короткий екскурс в історію розвитку системного аналізу та його практичного застосування.

9. Чим відрізняється системний підхід при вирішенні складних проблем землеробства і меліорацій від класичних методологічних прийомів?
10. Що являє собою основний досліджуваний об'єкт в ландшафтних меліораціях? Чому при його вивченні доцільно використовувати системний аналіз?
11. Які проблеми водогосподарської діяльності людини можуть вирішуватися в процесі ландшафтних меліорацій?
12. До яких видів систем відносяться техногенний агроландшафт?
13. Які основні властивості систем використовуються в методології ландшафтних меліорацій?
14. Назвіть приклади застосування «зворотнього зв'язку» при меліорації ландшафту.
15. З якими властивостями ЛМС пов'язано використання дедуктивного та індуктивного методів вивчення систем?
16. Як поняття «стану системи» використовується в системі еколого-меліоративного моніторингу?
17. Які умови і фактори визначають мету (ціль) роботи?
18. Що розуміється під критеріями меліоративного режиму?
19. Чим відрізняються поняття надійність і стійкість ЛМС?
20. Що розуміється під термінами: ландшафт, ландшафтні меліорації, природокористування?
21. Дати визначення термінам: геосистема, агроєкосистема, агроландшафт, фація, інваріант ландшафту, деградація ландшафту.
23. Визначити основний об'єкт і предмет ландшафтних меліорацій. Охарактеризувати основні види ландшафтних меліорацій.
24. Що є основним вузловим ступенем в ієрархії геосистеми?
25. Що розуміється під структурою ландшафту?
26. Чим визначається вертикальна і горизонтальна структура ландшафту?
27. Назвіть основні причини розвитку (еволюції) ландшафту.
28. В чому виражається еволюція ландшафту?
29. Що покладено в основу поняття «інваріант ландшафту»?
30. Результатом яких процесів є деградація ландшафту?
31. Назвіть основні типи ландшафтів. Описати основні ландшафти України
32. Як поширені у світі і в Україні суббореальні степові ландшафти?
33. В зоні яких ландшафтів розміщені основні зрошувальні системи України
34. В умовах якого клімату сформувались степові суббореальні (семіаридні) ландшафти?
35. В умовах яких ландшафтів сформувались чорноземні та каштанові ґрунти?
36. Визначити роль суглинків у формуванні степових ландшафтів.
37. Назвіть основні особливості степових ландшафтів.
38. В зоні яких типів ландшафтів розташовані Каховська, Північно-Кримська, Інгулецька та зрошувальні системи?
39. Визначити роль подів при зрошенні степових ландшафтів.
40. Назвати основні види меліорацій ландшафту.

